

انحراف در خصوصی سازی

بررسی ریشه اوضاع نابسامان برخی کارخانه ها نشان می دهد اطلاعات دقیقی از اهلیت افرادی که کارخانه ها به آنها واگذار شده وجود ندارد، تاکنون حتی یک برگ از قراردادهای واگذاری این مجموعه ها منتشر نشده است

مهم ترین شرکت هایی که در سال های اخیر به بخش خصوصی واگذار شده است			
نام شرکت	قیمت واگذاری	تعداد کارگران	مشکلات اصلی
آلومینیوم المهدی	۹۱۰ میلیارد تومان	۱۸۷۹	تهدید خریدار آلومینیوم المهدی به تعطیلی کارخانه، ۵۰ میلیارد تومان بدهی انباشته شده به برق، تامین اجتماعی و مالیات، قطع بیمه تکمیلی و اضافه کار کارگران
شرکت کشت و صنعت نیشکر هفت تپه	۶ میلیارد تومان	۴۰۰۰	کمبود نقدینگی و سرمایه در گردش، بدهی شرکت به سازمان ها، بانک ها و حقوق معوقه کارگران و بدهی مربوط به سنوات کارکرد بازنشتگان
شرکت هپکو	۱۰ میلیارد تومان	۹۰۰	بدهی شرکت، عدم تامین مواد اولیه مورد نیاز، بالاترین کفایت کارگران، نبود سرمایه در گردش، فعالیت کارخانه با ۱۵ درصد ظرفیت
شرکت ماشین سازی تبریز	۶۸۸ میلیارد تومان	۸۰۰	بدهی ۵۰ میلیارد تومانی به ادارات برق، آب و گاز و سایر سازمان ها کاهش سود خالص شرکت
پالایشگاه کرمانشاه	۱۸۰ میلیارد تومان	۱۰۰۰	اخراج اجباری کارگران، واگذاری پالایشگاه به فرد غیرمتخصص کاهش ارزش سهام
شرکت زغال سنگ کرمانشاه	۲۴۰ میلیارد تومان	۲۰۰	۳۰۰ هزار میلیارد تومان زیان انباشته، کاهش ۴۰ درصدی تولید کنسانتره و واگذاری با ۲۰۰ میلیارد تومان ضرر
شرکت نورد ولوله اهواز	۱۲۵ میلیارد تومان	۷۰۰	حراج سهام شرکت از سال ۹۵ به دلیل زیان و بدهی های شرکت، ناتوانی مالک شرکت در پرداخت بدهی بانک ها، عدم تامین نقدینگی و مواد اولیه و عدم پرداخت اقساط سازمان خصوصی سازی

به دنبال برگزاری مزایده در بورس، المهدی و هرمزآل به قیمت ۹۱۰ میلیارد تومان به شرکت فروآلیاز گنو واگذار شد. با انتقال مجتمع آلومینیوم المهدی به شرکت فروآلیاز گنو قرار شد خط جدیدی با ظرفیت نهایی یک میلیون تن در این کارخانه ایجاد شود. اطلاعات چندانی درباره شرکت فروآلیاز گنو در فضای مجازی وجود ندارد اما همان اطلاعات کم نیز نشان می دهد زمینه های فعالیت این شرکت شامل وسایل نقلیه زمینی، هوایی، آبی، ماشین آلات راهسازی و استخراج معدن و قطعات مربوطه، فلزات معمولی و مصنوعات وابسته می شود.

واگذاری هپکو؛ سیاه ترین خصوصی سازی تاریخ

شرکت هپکو که در زمینه تولید تجهیزات سنگین فعالیت می کند به عنوان اولین و بزرگ ترین کارخانه تولید ماشین آلات راهسازی در ایران و خاورمیانه در سال ۱۳۵۳ با سرمایه گذاری بخش خصوصی و با هدف تولید ماشین آلات راهسازی تأسیس شد و در سال ۱۳۵۴ تحت لیسانس شرکت های اینترنشنال هاروستر آمریکا، پوکلین و لوکومو فرانسه، ساکایی ژاپن و دایناپاک سوئد تولید ماشین آلات راهسازی را آغاز کرد. در سال ۱۳۵۷ و پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران شرکت هپکو تحت پوشش سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران ایدرو قرار گرفت. در پی اجرای سیاست های اصل ۴۴ شرکت هپکو در سال ۸۵ به بخش خصوصی واگذار شد. به تعبیر کارشناسان، این واگذاری سیاه ترین خصوصی سازی تاریخ ایران شناخته می شود. این شرکت بعد از واگذاری نادرست به بخش خصوصی به دلیل سوءمدیریت و ایجاد شرکت های مستقل از آن که سوددهی لازم را نداشتند، دچار بحران شد و در سال های اخیر این مشکلات به اوج خود رسید. از سال ۹۳ مرکز استان مرکزی بارها شاهد تجمعات کارگران شرکت هپکو بوده که برای رساندن صدای خود به گوش مسئولان در میدان اصلی شهر و جلوی استانداری مرکزی تجمع کردند. حتی زمانی

به دنبال برگزاری مزایده در بورس، المهدی و هرمزآل به قیمت ۹۱۰ میلیارد تومان به شرکت فروآلیاز گنو واگذار شد. با انتقال مجتمع آلومینیوم المهدی به شرکت فروآلیاز گنو قرار شد خط جدیدی با ظرفیت نهایی یک میلیون تن در این کارخانه ایجاد شود. اطلاعات چندانی درباره شرکت فروآلیاز گنو در فضای مجازی وجود ندارد اما همان اطلاعات کم نیز نشان می دهد زمینه های فعالیت این شرکت شامل وسایل نقلیه زمینی، هوایی، آبی، ماشین آلات راهسازی و استخراج معدن و قطعات مربوطه، فلزات معمولی و مصنوعات وابسته می شود.

واگذاری این شرکت به بخش خصوصی با حرف وحدیث های زیادی مواجه بود و حواشی فراوانی را برای این شرکت ایجاد کرد. فعالان کارگری پس از خصوصی سازی این مجتمع معتقد بودند ظرفیت تولید آلومینیوم المهدی و هرمزآل ۲۵۷ هزار تن است که اگر پایین ترین نرخ سرمایه گذاری آن به قیمت ۹۱۰ میلیون (یعنی ۴۰۰۰ دلار) و هر دلار هم با پایین ترین نرخ ۳۰۰۰ تومان (سال ۹۳) در نظر گرفته شود، قیمت مجموعه آلومینیوم المهدی و هرمزآل رقمی معادل ۳۱۰۰ میلیارد تومان محاسبه می شود. در نتیجه واگذاری آن به قیمت ۹۱۰ میلیارد تومان، غیرمنطقی و اقدامی غیرقانونی است. به گفته فعالان کارگری، این مجتمع در زمان خصوصی سازی آلومینیوم المهدی، سرزشت ۲۰۰ نفر از نیروی کار نادیده گرفته شد، پس از آن نیز بیمه تکمیلی و اضافه کار کارگران و کارکنان این شرکت قطع شد و تعدادی از پرسنل این شرکت پنج ماه مانده به زمان بازنشتگی و تعدادی از کارگران نیز به دلیل اعتراض به

کارگران این شرکت با اعتراض در روزهای پیاپی و نشست روی ریل راه آهن شمال جنوب بار دیگر اعتراض خود را نسبت به مشکلات این شرکت و عدم پرداخت حقوق و معوقات خود اعلام کردند. در سه سال اخیر مشکلات هپکو به اوج خود رسیده بود تا حدی که با وجود ظرفیت بالای این شرکت برای فعالیت در سه شیفت و در هر شیفت هزار نفر، متأسفانه به جای افزایش تعداد کارگران، نیروی کار این شرکت از سال ۸۶ به بعد از ۲۴۰۰ کارگر به ۹۰۰ نفر رسید. بنابراین شرکتی که ظرفیت تولیدی آن برابر ۲۰۰۰ دستگاه بود، تولید خود را به ۱۰۰ دستگاه محدود کرد. به دنبال اتفاقات رخ داده در شرکت هپکو، برخی نمایندگان مجلس در جلسه کمیسیون نظارت بر اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی راجع به تشریح نحوه واگذاری شرکت هپکو اعلام کردند واگذاری این شرکت تنها با مبلغ ۱۰ میلیون تومان و بدون تضمین انجام شده است! مضاف بر اینکه در ابتدای واگذاری، فرد خریدار تلاش کرد با فروش اموال مازاد کارخانه، بدهی دولت را پرداخت کند که این اقدام یک تخلف محسوب می شود. بررسی های انجام شده توسط اعضای فراکسیون کارگری مجلس شورای اسلامی نشان می دهد سازمان خصوصی سازی در واگذاری شرکت هپکو نظارت کافی نداشته است.

واگذاری ماشین سازی تبریز به قیمت ۲ سال پیش

گروه ماشین سازی تبریز که به تازگی و در خردادماه سال جاری به جمع بنگاه های خصوصی پیوسته است، یکی از بزرگ ترین کارخانه های تولیدکننده انواع ماشین های صنعتی مانند ماشین ابزار، کمپرسورهای صنعتی، پمپ های آب و ماشین آلات نساجی محسوب می شود. این شرکت پس از ماشین سازی اراک دومین ماشین سازی بزرگ ایران محسوب می شود. شرکت ماشین سازی تبریز براساس لوایح بودجه سال ۹۵، ۹۶ و کل کشور که در حکم اظهارنامه رسمی دولت است، در زمره شرکت های دولتی وابسته به دولت اعلام شده است. سازمان خصوصی سازی در خردادماه اسامی ۱۰۰ درصد سهام شرکت ماشین سازی تبریز را به همراه املاک واقع در منطقه ایل گلی این شهر، به وکالت از سوی صندوق بازنشتگی کارکنان فولاد به بخش خصوصی واقعی واگذار کرد. این در حالی است که واگذاری گروه ماشین سازی تبریز در سکوت کامل خبری انجام و تنها به انتشار خبری کوتاه از آن در پایگاه خبری سازمان خصوصی سازی اکتفا شد. واگذاری شرکت ماشین سازی به صندوق بازنشتگی کارکنان فولاد در قالب رد دیون دولت انجام شده بود، اما این واگذاری نتوانست مشکلات مبتلا به شرکت را در سال های گذشته حل و فصل کند. البته واگذاری گروه ماشین سازی از همان ابتدای طرح آن با انتقادهای زیادی مواجه بود، به ویژه اینکه مخالفان معتقد بودند متقاضیان خرید این شرکت نه برای خود آن، بلکه در اصل به تملک مجتمع مسکونی گرانقیمت گروه در یکی از مناطق خوب تبریز علاقه مندند. مخالفان واگذاری گروه ماشین سازی تبریز همچنین با اشاره به دیرینه آن به عنوان صنعت مادر و شناسنامه صنعت آذربایجان، بر لزوم احراز اهلیت متقاضیان خرید این واحد ۵۰ ساله تاکید داشتند. این شرکت بزرگ ماشین سازی در حالی واگذار شد که نماینده مردم تبریز در مجلس ادعای سازمان خصوصی سازی را خلاف واقع دانست و اعلام کرد برخلاف ادعای سازمان خصوصی سازی شرکت ماشین سازی تبریز تا قبل از واگذاری به بخش خصوصی، مجموعه ای دولتی بوده و صندوق حمایت و بازنشتگی کارکنان فولاد در شرکت مذکور مالکیتی نداشته و نمی توانسته و کالتی مجوز فروش این شرکت را اعطا کند. شاهد این ادعا نامه شماره ۱۳۴۷/۱۲۹۱۶ مورخ ۱۳۹۵/۵/۲۶ مدیرعامل موسسه صندوق حمایت و بازنشتگی کارکنان فولاد است که صراحتاً اعلام می کند، شرکت ماشین سازی تبریز متعلق به صندوق فولاد نبوده و این صندوق در انتخاب شرکت مزبور قیمت گذاری و نحوه فروش آن هیچ گونه دخل و تصرفی نداشته است. در نتیجه این واگذاری از نوع واگذاری اموال دولتی به بخش خصوصی ذیل اصل ۴۴ قانون اساسی بوده و همه شرایط این نوع واگذاری باید لحاظ می شده که متأسفانه به دلایل غیرمعمولی شرایط اساسی این واگذاری رعایت نشده است. علاوه بر این شرکت ماشین سازی تبریز به مبلغ ۶۸۸ میلیارد تومان یعنی تقریباً معادل قیمت کارشناسی شده آن در سال ۱۳۹۴ واگذار شده است و با وجود افزایش بهای املاک و مستحقات و ماشین آلات، از سال ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۷ بهای مجموعه مذکور هیچ تفاوتی نکرده است.

نکته قابل توجه در واگذاری این شرکت دولتی به بخش خصوصی اینکه شرکت ماشین سازی تبریز تا قبل از واگذاری حدود ۳۰ نوع ماشین افراز تولید کرده است که تولید تمام ماشین آلات با لیسانس و مجوز کشورهای خارجی چک و اسلواکی، آلمان و تایوان انجام می شده و در صورت امکان تأسیس مجدد چنین کارخانه ای باید میلیون ها دلار صرف خرید لیسانس تولید این ماشین آلات کرد که متأسفانه بهای فناوری تولید در ارزیابی شرکت مدنظر قرار نگرفته است.

زهره فریدزادگان

روزنامه نگار

بررسی و تحلیل روند خصوصی سازی در ایران نشان می دهد با وجود گذشت چند سال از ابلاغ قانون اجرای سیاست های اصل ۴۴ واگذاری هایی که انجام شده، متأسفانه نه تنها اهداف مشخص شده در قانون تحقق نیافته، بلکه آن تعداد از بنگاه های واگذار شده به بخش خصوصی نیز با حواشی متعددی روبه رو بوده و در اغلب مواقع خصوصی سازی به معنای واقعی آن رخ نداده است. موضوع خصوصی سازی و کوچک شدن دولت از سال ۱۳۸۰ با تأسیس سازمان خصوصی سازی آغاز شد. از سال ۱۳۸۵ قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی برای اجرای صحیح خصوصی سازی، از سوی مجلس شورای اسلامی تصویب شد. خصوصی سازی معمولاً از طریق برگزاری مزایده های رقابتی انجام می گیرد و شرکتی که بیشترین قیمت را پیشنهاد دهد برنده مزایده می شود. بدیهی است هرچه این مزایده ها رقابتی تر باشند، شرکت دولتی به قیمتی نزدیک تر به قیمت واقعی اش فروخته می شود. خصوصی سازی در قالب رد دیون یکی از قوانینی بود که در میان قوانین مربوط به خصوصی سازی به تصویب رسید و طی دوران دولت های نهم و دهم، حدود ۲۰ هزار میلیارد تومان سهام بابت رد دیون به نهادهای سازمان های طلبکار واگذار شد. اما با آغاز فعالیت دولت یازدهم رد دیون، به جز یک مورد در سال ۱۳۹۲ که مصوب دولت دهم بود، به کلی کنار گذاشته شد. مجلس شورای اسلامی نیز با اصلاح قانون اجرایی سیاست های کلی اصل ۴۴ در ابتدای سال ۱۳۹۳ واگذاری رد دیون را به صورت انتقال مستقیم سهام ممنوع اعلام کرد که با تصویب این قانون و مصوبه ای که هیات وزیران در سال ۱۳۹۴ به تصویب رساند، خصوصی سازی در قالب رد دیون به کلی ملغی شد.

اما بررسی کارنامه واگذاری های دولت های یازدهم و دوازدهم در سال های ۹۳، ۹۴، ۹۵ و حتی ۹۶ گویای این نکته است که دولت حسن روحانی یکی از ضعیف ترین عملکردها را در اجرای سیاست خصوصی سازی در کشور از ابتدای شروع این سیاست در سال ۸۰ تاکنون داشته است. به عبارت دیگر می توان گفت سال ۹۳ نه تنها پایان واگذاری ها در کشور نبوده بلکه به دلیل ناکارآمدی و نبود وجود اراده در دولت یازدهم، واگذاری سهام دولتی در سال های ۹۴، ۹۵ و ۹۶ تمدید شده است و آن طور که پیش بینی می شود امیدی نیز به پایان واگذاری ها وجود ندارد. مصداق بارز این سخن اقدام سازمان خصوصی سازی برای قرارداد نام ۶۳۱ بنگاه در فهرست واگذاری های سال ۹۷ است.

اگرچه بررسی روند واگذاری های بنگاه ها در سال ۹۷ از اهمیت ویژه ای برخوردار است، اما پیش از آن مرور واگذاری های انجام شده در سال های گذشته که بخش قابل توجهی از آن با حواشی و مشکلات فراوانی روبه رو شده، اهمیت بیشتری دارد. شواهد و قرائن موجود از خصوصی سازی های سال های گذشته نشان می دهد معمولاً شرکت ها و بنگاه های بزرگ به افراد کارآمد و دارای اهلیت و سابقه قابل قبولی واگذار نشده است، لذا طی سال هایی که زمان واگذاری آن می گذرد، همواره با معضلات عدیده ای روبه رو بوده اند. مضاف بر اینکه عدم شفافیت در نحوه واگذاری شرکت های دولتی به بخش خصوصی، عدم انتشار برگه قرارداد های واگذاری از طریق رسانه ها، نامشخص بودن پیشینه فعالیت خریدار و نداشتن سوءسابقه و بدهی به بانک ها و سایر ارگان ها بر ابهامات این واگذاری ها می افزاید. در گزارش پیش رو وضعیت تعدادی از شرکت های واگذار شده به بخش خصوصی مورد بررسی قرار می گیرد.

تبعات خصوصی سازی نیشکر هفت تپه

اعتصاب کارکنان و کارگران شرکت کشت و صنعت نیشکر هفت تپه که به دنبال سوءمدیریت مدیر و بروز مشکلات اقتصادی برای کارگران این کارخانه طی یک ماه اخیر خبر ساز شده بود، نمونه بارزی از واگذاری های اشتباه دولت در سال های اخیر بوده است. شرکت کشت و صنعت نیشکر هفت تپه در سال ۱۳۴۰ و در ۱۴ کیلومتری شهر شوش و ۱۰ کیلومتری معبد چغانبیل فعالیت رسمی خود را آغاز کرد. این شرکت در سال ۱۳۵۴ رسماً بانام شرکت، دارای اختیار انجام عملیات کشاورزی برای تولید نیشکر و ایجاد صنایع و فرآورده های وابسته ثبت شد و در سال ۹۱ پروژه بازسازی و نوسازی تجهیزات مکانیکی با هدف افزایش تولید شکر، برعهده شرکت نوسازی صنایع ایران قرار گرفت. تا سال ۹۴ این شرکت یکی از بزرگ ترین کارخانه های صنعتی استان خوزستان محسوب می شد و به صورت دولتی و تحت اختیار دولت اداره می شد. در ۲۷ مهرماه ۱۳۹۴، روابط عمومی سازمان خصوصی سازی خبر مزایده این شرکت را